

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”

TEZĂ DE DOCTORAT

- rezumat -

Adolescența perpetuă în analiză psiho-pastorală

ÎNDRUMĂTOR:

Arhim. Prof. Univ. Dr. Habil. Teofil (Cristian) Tia

DOCTORAND:

Pr. Psih. Feldiorean Ovidiu Ioan

Cluj-Napoca

2024

CUPRINS

CUPRINS	2
INTRODUCERE	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Motivația alegerii temei de cercetare	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Importanța și actualitatea temei	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Logica temei de cercetare în iconomia disciplinei Teologie Pastorală	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Obiectivele cercetării	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Stadiul actual al cercetării	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Metodologia cercetării	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Rezultatele scontate.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I. PROVOCĂRI ACTUALE ÎN PASTORAȚIA TINERILOR	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.1. Noțiuni introductive	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.1.1. Perspective ale relației știință-religie .	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.1.2. Evoluția relației dintre religie și psihologie	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.2. Pastorație și terapie creștină	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.2.1. Delimitări conceptuale	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.2.2. Psihoterapia pastorală – o necesitate.	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.2.3. Pastorația în postmodernitate	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3. Pastorația tinerilor	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.1. Cine sunt tinerii?	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.2. Pastorația tinerilor ca misiune a Bisericii	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.3. Credința în era post-adevăr	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.4. Generația z	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.5. Generația alpha.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.6. Modelul orientat pe dezvoltare.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.7. Implicațiile postmodernismului în viața tinerilor	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.8. Inteligența la copii și adolescenți	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
1.3.9. Dezvoltarea gândirii religioase la copii și adolescenți.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.

1.3.10. Dezvoltarea gândirii religioase din perspectiva psihologică... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

II. Vârsta adultă emergentăEroare! Marcaj în document nedefinit.

2.1. Trăsături generale.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.1.1. Definiție.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.1.2. Analiză comparată: adolescentul - adultul tânăr .**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.1.3. Implicațiile religiozității/spiritualității în viața adultului emergent**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.2. Dezvoltarea spirituală.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.2.1. Componenta religioasă și tipologii specifice adultului emergent**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.2.2. Rolul adolescenței în formarea religioasă a adultului emergent**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

2.2.3. Vârsta adultă emergentă la nivelul țării noastre..**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

III. Adolescența perpetuăEroare! Marcaj în document nedefinit.

3.1. Definirea/redefinirea adultului în post-modernitate.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.2. Cultura tinerilor**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.3. Cauzele amânării maturizării**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.4. Formarea identității la adolescenți**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.5. Puer Aethernus sau viața provizorie**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.6. Adolescentul perpetuu sau Sindromul Peter Pan ...**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.7. Tulburarea de personalitate imatură.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.8. Infantilizarea adultului ca lege a pieței .**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.9. Rolul imaturității/ Rolul adolescenței în funcționarea adultului. .**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.10. Metodă de coping/stil defensiv**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.11. Neotenie**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.12. Co-dependența.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

3.13. Formarea identității la adolescenți
.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

IV. Trauma timpurie și impactul ei în adolescența târzie și vârsta adultă emergentă.

Implicații pastorale.Eroare! Marcaj în document nedefinit.

4.1. Stresul psihic **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.2. Trauma psihică **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.2.1. Definiție..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.2.2. Clasificare **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.2.3. Procesul traumatic **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.2.4. Reacții traumatice..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.3. Manifestarea traumelor timpurii în adolescența târzie și vârsta adultă emergentă
..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.3.1. Reziliența..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.4. Psihopatologii asociate traumei..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.5. Traumele timpurii..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.6. Profilul agresorului și rolul familiei **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.7. Abuzul, neglijarea, incestul emoțional, parentificarea.. **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.7.1. Factori favorizanți **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.7.2. Abuzul..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.7.3. Abuzul emoțional și neglijarea..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.7.4. Sindromul incestului emoțional **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.7.5. Parentificarea..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.8. Manifestarea traumei timpurii în adolescență și în viața adultă..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.9. Factori traumatizanți din practica părinților creștini **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.10. Calea psiho-spirituală spre tămăduire **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.10.1. Recunoașterea adevărului..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.10.2. Iertarea..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

4.10.3. Compasiunea..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

V. Principii de intervenție în prevenția și corectarea adolescenței perpetue Eroare! Marcaj în document nedefinit.

5.1. Intervenții preventive și curative..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

5.1.1. Parentingul creștin în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur . **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

- 5.1.2. Calitățile părintelui/pedagogului creștin după modelul Sfântului Apostol Pavel **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.2. Parentingul creștin personalizat **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3. Particularități ale intervenției psihoterapeutice în adolescență. **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3.1. Sănătatea psiho-spirituală a părinților **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3.2. Calitatea relațiilor intra-familiale **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3.3. Comunicarea cu copiii..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3.4. Rolul limitelor impuse copiilor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3.5. Atașamentul securizant **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 5.3.6. Exprimarea iubirii față de adolescenți..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Concluzii.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Bibliografie **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Cuvinte cheie

infantilizarea, vârsta adultă emergentă, imaturitate psiho-afectivă, adolescentul perpetuu, psihotraumă timpurie, psihoterapie pastorală, abuz emoțional, parenting creștin

Adolescența perpetuă în analiză psiho-pastorală

Adolescența perpetuă este un fenomen în continuă dezvoltare care rescrie atât natura relațiilor intrafamiliale cu toate aspectele sale, cât și intervenția dedicată a Bisericii numită în general pastorație. Responsabilitatea față de viitorul societății, reprezentată de actualii tineri este un obiectiv comun pentru psihologie și religie, iar lucrarea de față este efortul de a oferi un răspuns interdisciplinar acestei probleme. Din punct de vedere pastoral, abordarea infantilizării tinerilor și adulților facilitează actul pastoral prin adaptarea răspunsului, poziționarea corectă față de cazurile sau situațiile problematice, cunoașterea profundă și actualizată a problemelor

legate de creșterea și dezvoltarea copiilor raportat la relațiile lor multiple, inserția elementelor psihopedagogiei actuale compatibilă cu rigorile vieții creștine și oportunitatea de acra activități specifice atât pentru tineri , cât și pentru părinții lor.

Obiectivul general constă în identificarea, definirea, conceptualizarea adolescenței perpetue în corelație cu cercetările actuale, exigențele pastorației creștine, tendințele culturale și nevoile preoților din comunitățile pe care le păstoresc. Mai specific, în cuprinsul lucrării se va expune provocarea lumii de astăzi în contextul pastorației tinerilor, se vor delimita trăsăturile definitorii ale adolescenților și tinerilor, va fi abordată vârsta adultă emergentă și rolul ei în procesul de dezvoltare, se va face distincția între dezvoltarea normală și ce patologică, vor fi identificate principiile pedagogiei creștine în concordanță cu cele psihologice, urmând ca la final să fie sintetizat un șir de îndrumări pentru intervenția preventivă și curativă a preotului în parohie.

Cu toate că încă de la începutul secolului XX sunt amintite unele modificări în procesul de maturizare al tinerilor de către autori ca C. G. Jung, Erikson sau Levinson, abia începând cu secolul XXI problema este mai bine evidențiată, numită *vârsta adultă emergentă* de către Jeffrey Arnet, *sindromul Peter Pan* de Kiley Dan sau *adolescența perpetuă* de Sally Porterfield. Lucrarea este una inedită atât din punctul de vedere al temei abordate în mediul teologic ortodox, cât și din caracterul interdisciplinar prin care se urmărește o perspectivă complexă asupra dezvoltării tinerilor, de la adolescență până la vârsta adultă. Din aceste considerente au fost utilizate resurse vechi și noi din sfera teologică, aparținând Sfântului Ioan Gură de Aur – *Despre slava deșartă și despre cum trebuie să își îngrijească părinții copiii*, Thermos Vasilios – *Pentru o înțelegere a adolescenței*, Tia Teofil – *Tânărul postmodern și construcția viitorului*, Turansky Scott și Joanne Miller – *The Christian Parenting Handbook*, dar și studii psihologice despre traumă: *Tratat de psihotraumatologie* de Gottfried Fischer; *Psihologia traumei* de Maria Nicoleta Turlic și Cornelia Măirean; *Tratat de psihopatologie a dezvoltării copilului și adolescentului* de Peter Riedesser; *Child abuse* scrisă de Ruth și Henry Kempe; Frantz Ruppert și Harlad Banzhaf cu lucrarea *Corpul meu, trauma mea, eul meu sau Mitul normalității. Trauma, boala și vindecarea într-o cultură toxică* aparținând lui Gabor Maté și multe altele.

Expunerea interdisciplinară a conceptului, dincolo de caracterul practic la cercetării, crește *conștientizarea* și *adaptarea* la contextul nou de desfășurare a activității pastorale, un proces de *formare continuă* pe care clerul implicat îl poate susține în vederea actualizării și schimbării de perspectivă, de la o atitudine pasivă la una combativă și reactivă. În acest sens, cercetarea de față, participă la fortificarea interioară (crește sentimentul eficienței profesionale, stima de sine, auto-eficacitatea s.a.) și dezvoltarea personală a preoților (prin conștientizarea

propriilor lacune emoționale, traumele copilului interior, recuperarea relațiilor cu familia sau cu credincioșii), transformări cu repercusiuni indirecte dar majore (prin puterea exemplului) asupra stării psiho-emoționale și spirituale a comunității față de care sunt responsabili.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, organizate într-o formă logică, coerentă și succesivă, cu o expunere progresivă de la general la specific, urmărind obiectivele stabilite anterior, după cum urmează:

Primul capitol este unul introductiv, orientat de trei obiective clare: a) **definirea conceptelor** și poziționarea lucrării din perspectivă interdisciplinară, ținând cont de relația dintre știință – religie, pe de o parte, iar, pe de altă parte, de raportul dintre psihologie și religie, exprimând evoluția lor istorică. Între știință și religie sunt identificate patru tipuri de relații: conflict, contrast, contact și confirmare. Psihologia este considerată o subdivizie a pneumatologiei care „și-a pierdut sufletul”. În forma ei inițială, psihologia empirică și cea rațională coexistau până când, Wundt, a lansat noua psihologie fundamentată pe metodele științifice. Ca reacție adversă, a apărut Psihologia Creștină sau Psihologia Biblică care mai târziu a fost cunoscută sub numele de Antropologie Creștină. Recuperarea relației dintre psihologie și teologie este un demers de o amploare universală care se încadrează în procesul de conciliere dintre știință și religie. Amploarea studiilor interdisciplinare dovedește relația de parteneriat dintre psihologie și religie cu misiunea comună de vindecare și prevenție în raport cu persoana umană. b) **evidențierea necesității unei colaborări** între psihologie și teologie în actul pastoral, pastorația fiind o acțiune cu scop terapeutic, cu caracter curativ și profilactic, iar teologia un „sistem psihoterapeutic”. Sub diversele ei forme (consiliere pastorală, psihoterapie pastorală, psihologie pastorală psihoterapie ortodoxă, medicină pastorală, sociopatologie pastorală etc.) terapia creștină este cheia intervenției pastorale în postmodernitate. Societatea postmodernă, reprezentată de cei tineri, marcată de neîncredere în valorile existente, superficială, egocentristă, încrezătoare în forțele proprii, independentă, spirituală dar nu religioasă, își vulnerabilizează membri prin izolare, nemulțumire continuă, instabilitate psiho-spirituală, identitate fluidă etc. la care Biserica este chemată să intervină printr-un act pastoral corect și dedicat. c) **tinerii și pastorația lor în postmodernitate**. Tinerețea, definită de UNESCO ca „o perioadă de tranziție de la dependența copilăriei la independența vârstei adulte și conștientizarea interdependenței noastre ca membri ai comunității” este o categorie fluidă, dependentă de condițiile culturale, sociale, biologice sau relaționale în care o persoană trăiește și se dezvoltă. Pastorația tinerilor, ca un imperativ al Bisericii, este un act de predare, de transmitere a unor informații cu caracter religios-moral prin mijloace alternative, cu scopul de a responsabiliza în relație cu semenii sau cu Dumnezeu, a crea o identitate stabilă, a-i ajuta să-și stabilească un scop în viață și pentru a viețui sănătos.

Eficiența pastorației este condiționată de adaptarea ei la publicul țintă, care, în condițiile de față, este în continuă schimbare. Dificultatea actului pastoral ține de curente culturale (de ex. era post-adevăr, postmodernismul), diferitele generații apropiate temporar datorită schimbărilor rapide de tehnologie, posibilități, resurse (generația Z, generația alpha), bagajul genetic și resursele psiho-emoționale și sociale (inteligența cognitivă, natura relațiilor intrafamiliale, creativitatea, analiza logică, inteligența emoțională), experiențele spirituale și educația religioasă pe care a primit-o etc. Teoriile multiple cu privire la nevoile tinerilor și dezvoltarea lor psihologică, socială, spirituală, morală și biologică, scot în evidență nevoi specifici fiecărei categorii. În esență, se afirmă rolul experiențelor timpurii în dezvoltarea și maturizarea tinerilor, motiv pentru care în tot cuprinsul lucrării se va insista și asupra copilăriei și adolescenței.

În **capitolul al doilea** este discutată vârsta adultă emergentă, ca o etapă de dezvoltare intermediară, localizată între adolescență și vârsta adultă, cu repercusiuni majore asupra tuturor aspectelor specifice vieții tinerilor. Amânarea responsabilităților și a maturizării este o trăsătură specifică societăților industrializate, fiind anticipată de Erik Erikson în 1968, apoi de Kenneth Keniston în 1971 și Daniel Levinson în 1978 când amintește de faza de novice. Abia începând cu anii 2000, Jeffrey Arnett face cercetări și lansează teoria care susține vârsta adultă emergentă ca nouă etapă de dezvoltare. Încă de la început se afirmă cinci trăsături esențiale: căutarea identității, instabilitate, focusare pe sine, indecizie și posibilități nenumărate.

În procesul de maturizare, un element esențial este *dezvoltarea motivației* care se construiește din nevoi de autorealizare și afirmare, preocupări cognitive, creșterea și conturarea interesului pentru zona profesională dorită, experiențe senzoriale. Totodată, în dezvoltarea motivației este exersată voința, care face trecerea de la presiunea exterioară (motivația extrinsecă) la cea interioară (motivație intrinsecă) în îndeplinirea unor scopuri alese. Ieșirea de sub tutela părinților oferă tinerilor sentimentul libertății depline urmat de vidul de orientare care-l poate arunca în anturaje periculoase. Cu toate acestea, gradul de religiozitate devine un factor protectiv în fața exceselor și al tentațiilor din perioada tinereții.

Dezvoltarea spirituală este un proces despre care Paul Evdokimov afirmă că are trei etape: unitatea preliminară a ființei umane fragile și instabile; conflictul dintre duhovnicesc și empiric și integrarea finală, tinerii emergenți fiind în perioada de conflict. Pentru consolidarea identității spirituale au fost identificate patru factori de referință: credința, legătura afectivă, comportamentul și apartenența. În funcție de combinațiile posibile ale elementelor expuse, tinerii se pot împărți în: tradiționaliști dedicați, adepți selectivi, persoane deschise spiritual, indiferenții religioși, cei deconectați din punct de vedere spiritual și necredincioși. Un element deosebit de important în depășirea crizelor din perioada emergentă și cristalizarea identității

este reprezentat de experiențele copilăriei și adolescenței, amplificate de climatul psiho-spiritual al familiei.

În țara noastră, tinerii emergenți au legături mult mai puternice cu părinții lor, având rolul de *model* și *educator*. Din perspectiva tinerilor, părinții pot reprezenta un sprijin în dezvoltarea lor prin încrederea oferită, acceptarea faptului că nu mai dețin controlul absolut asupra copiilor lor și responsabilizarea lui Dumnezeu în procesul creșterii spirituale.

Capitolul al treilea tratează adolescența perpetuă propriu-zisă, ca disfuncționalitate, care trece dincolo de cadrele largi și permissive ale vârstei de tranziție și afectează sfera relațiilor, dimensiunea profesională, familială și socială.

Jacopo Bernardini oferă următoarele indicii ale maturității potrivit culturii europene: finalizarea educației, traiul independent, existența unui loc de muncă, căsătoria, paternitatea, participarea politică, dezvoltarea religiozității și a spiritualității și abandonarea comportamentelor deviate. Din punct de vedere psihologic, după Lindsay Gibson, persoanele mature spiritual prezintă încredere și sunt ancorați în realitate, dovedesc respect și reciprocitate și sunt receptivi și implicați.

Printre cauzele care determină stagnarea dezvoltării psiho-emoționale se numără orientarea spre anturaj și atașamentul crescut față de prieteni, familia disfuncțională cu dificultăți de comunicare și nivel educațional scăzut, strategii deficitare de coping, existența traumelor în copilărie și adolescență, neîmplinirea responsabilităților de bază ale părinților față de copiii lor.

Despre aspectul patologic al amânării maturizării vorbește pentru prima dată Carl Jung când amintește de „puer aethernus”, copilul veșnic, descris ca un adult, aparent funcțional, dar într-o legătură emoțională exagerată cu mama sa căreia nu-i găsește egal, fiind în continuă căutare și nemulțumire. O altă formă de imaturitate poartă numele de „Sindromul Peter Pan”, caracterizat de iresponsabilitate, anxietate, singurătate și conflict în identitatea sexuală. Cu debut în adolescență (12-17 ani), se cristalizează în tinerețe și se acutizează la maturitatea fiziologică, deși împlinește toate trăsăturile unei maturități definite social. În consecință, după vârsta de 40 de ani este predispus să aibă depresie și încercă să-și retrăiască adolescența și tinerețea. Printre trăsăturile adolescentului perpetuu enumerăm: paralizia emoțională, procrastinarea, impotența socială, gândirea magică, atitudine ambivalentă în relație cu mama, înstrăinat de tată, relații sexuale și afective instabile. Fernando Almeida propune diagnosticul independent de *tulburare de personalitate imatură* care se încadrează în simptomatologia regăsită mai sus în definiția lui puer aethernus și a Sindromului Peter Pan.

Imaturitatea este înțeleasă ca o consecință a legilor pieței – Kidult – consumatorul infantil ideal. În același timp, lipsa maturității este o consecință a unor mecanisme de coping

deficitare, specifice copiilor (impulsivitatea, fantezia) și statutul de co-dependent. Consecințele se rezumă la tulburări afective majore: depresie, anxietate; comportamente deviante (dependențele, comportamente de risc și tentative de suicid), dezvoltarea unor tulburări de personalitate: de tip dependent, imatură, antisocială, narcisistă, borderline și probleme de cuplu.

Capitolul patru tratează traumele copilăriei și adolescenței responsabile de dezvoltarea imaturității și implicațiile lor la nivel pastoral. Experimentarea traumelor devine disfuncțională prin intervenția automată a mecanismelor de apărare în faza post-traumatică. Franz Ruppert identifică mai multe categorii de traumă: trauma existențială, trauma pierderii unei figuri de atașament, trauma de iubire, trauma de sexualitate și trauma de atașament. Indiferent de natura lor, există patru tipuri de reacție: luptă, fugă, înghețare și complianță. Manifestarea traumelor la vârsta adultă emergentă și mai târziu este condiționată de factorii de reziliență, interni sau externi, cu rol de atenuare a efectelor negative. Factori individuali: sexul, vârsta, temperamentul docil, activ, gentil, competențe sociale dezvoltate, gradul ridicat de inteligență, locusul de control intern, umorul, carisma. Factorii familiali sunt reprezentați de calitatea relațiilor, părinți care oferă empatie, acceptare, suport, deschidere, înțelegere, integrarea copilului în familie, responsabilizare. Factorii extrafamiliali sunt: familia îndepărtată existența suportului social, integrarea în grupuri cu activități diverse, climatul socio-cultural din care face parte.

Psiho-trauma apare totdeauna în relație cu nevoile de bază ale copiilor, fie prin apropiere (încălcarea intimității, anularea persoanei și a liberului arbitru), fie prin depărtarea (dezinteresul, neglijarea, uitarea). Gabor Maté amintește care sunt acele nevoi neîmplinite care creează stres. Acestea sunt: relație de atașament sănătoasă, sinceră, atașamentul securizant și sentimentul de siguranță, permisiunea de a simți și de a exprima emoțiile, libertatea și posibilitatea de a se juca. Cele mai întâlnite forme de agresiune psihologică sunt abuzul, neglijarea, incestul emoțional și parentificarea. În funcție de experiențele copilăriei întâlnim mai multe tipuri de comportamente ale părinților care predispun la imaturitate: părintele obsesiv-compulsiv, părintele depresiv, părintele paranoic și părintele detașat. Calea psiho-spirituală de vindecare constă în recunoașterea adevărului (dezvăluirea), iertarea și compasiunea.

Ultimul capitol este dedicat prevenției și intervenției psiho-spirituale, oferind atât o perspectivă patristică (parentingul creștin în viziunea Sf. Ioan Gură de Aur), cât și biblică (exemplul Sf. Apostol Pavel), dar și psihologică. Sfântul Ioan Hrisostom accentuează pe antrenarea sufletului copilului, bunul simț, înfrânarea, limitele, iconomia, iubirea părinților și ascultarea la vârste fragede. Sfântul Apostol Pavel, ca părinte duhovnicesc în relație cu creștinii pe care-i păstorea a arătat responsabilitate, autoritate, laudă și încurajare, asprimea cuvântului, smerenia, prezența fizică și duh de pace. În ceea ce privește parentingul creștin, au fost

sintetizate o serie de sfaturi sau îndemnuri dedicate părinților pentru a echilibra responsabilitățile, beneficiile și valorile accentuate în familie.

Acțiunea Bisericii prin implicarea pastorală a preotului în cazurile patologice sau cu risc de psihopatologie se rezumă la câteva aspecte: a) insistența pe sănătatea duhovnicească și psihologică a familiilor tinere, având în vedere corelația direct proporțională dintre starea părinților și cea a copiilor; b) creșterea calității relațiilor intra-familiale prin identificarea terorismului relațional, transparență relațională și crearea unui mediu de acceptare; c) comunicarea verbală și nonverbală dintre părinți și copii care implică respect și ascultare: să știi cum să primești și cum să dăruiești, cum să ceri și cum să refuzi; d) impunerea unor limite sănătoase copiilor, aplicând o disciplină pozitivă corectivă; e) stimularea atașamentului securizant cu rol în hrănire emoțională a copilului și amprentare emoțională pentru toată viața; f) exprimarea corectă a iubirii față de copii, adolescenți și partenerul de viață prin diferitele limbaje ale iubirii: cuvintele de încurajare, contactul fizic, acordarea resurselor de timp, acordarea serviciilor (jerfa) și darurile.

Pornind de la problemele reale ale societății, dar și de la exigențele pastorale s-a conturat profilul complex al fenomenului imaturității la vârsta adultă, cu rădăcini adânci care pornesc din copilărie (sau chiar perioada prenatală) până în adolescență și tinerețe. În felul acesta, este justificată preocuparea noastră pentru experiențele din prima parte a vieții: traume personale, familiale sau trans-generaționale, natura relațiilor, condiții de viață, problemele emoționale sau materiale ale părinților etc. Experiențele din primii ani de viață trasează drumul copilului pentru tot restul existenței, dar cu impact similar asupra relației cu Dumnezeu. Putem afirma că o copilărie trăită și înțeleasă greșit subminează nu doar viața pământească, ci și veșnicia.